

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:
Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 4. Ljubljana, 16. svečana 1895. XXXV. leto.

Vsebina: B.: V. Vodniku. — Prijateljem slovenskega učiteljstva! — Jos. Ciperle: Národna vzgoja. — Val. Burnik: Kako je risati zemljevid šolske občine. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

V. Vodniku.

Umrlo je teló, tvoj duh nam žije,
Ki tvoja v sebi hranijo ga dela,
Katerih cena bude še slovela
Ko srečnejšim zanamcem solnce sije.

J. Cimperman.

Zeljno se vpenja duh v neba višine,
Ker misel se iskrena mi vzbudila,
Da častno poslavi možá vrline,
Možá, ki naša mati ga povila.
Prešini, sveta moč, srcá globine,
Pomnóži se, oskromna pevčja sila,
Kar žiješ v duši, v spev se meni združi,
Vsak glas mi čustev v slavo njega služi!

Visoko pesem jaz želim zapeti
In vanjo rad prelil srcé bi svoje,
Da sleharnega mogla bi razgreti,
Ki naj osrečen slavo mu zapóje —
Iz prsij takšen spev ne more vreti,
Ker domoljubni čut okó mi moje
V temotne vodi prešle dni nezgode,
Ko bil naš rod igrača je usode.

Ustvaril Bog te komaj je v življenje,
Moj národ, vreden, da te lovor kiti,
Tvoj prvi dar ti bilo je mučenje
Za greh, ker velel Stvarnik tebi žiti,
Ker hotel si, da pridi kdáj vstajenje,
Če ne, vsaj mož, ki znal na boj buditi
Upehane, obupane duhove
In z delom vzbudil dómu lepše dneve.

Nihčè med vami, dedje vi pokojni,
Ni žil, da slušal prošnji hrepeneči?
Nihčè, da bi od truda četi znojni
Branéči svojo last pot kazal k sreči?
In ni ga bilo, ki bi prapor bojni
Zavzdignil k vojski, vragom smrt grozeči?
Kdo li je bil, ki truda se ni strašil,
Ki vas na noge dramil, tujea plašil?

Molčíte vi, ker smrt velí molčati,
 A knjiga naše zgodovine pravi,
 Da dete k metská je rodila mati,
 Ki k časti je povzdignil je in k slavi —
 Saj základ našel v govoricí zlati,
 Ki vrela mu iz ust, ko po dobnavi
 Otrok še trgal cvetje žive boje,
 Ki ljubil je kot mož do smrti svoje.

To dete si, Vodnik, ti v ródni vási,
 Odkoder stopil si pred svet učitelj;
 Ko prišli dómu, tebi resni časi,
 Obema bil najveščéji voditelj;
 Ko v tujih so zamrli naši glasi,
 Njih vrednosti si prvi ti stvaritelj:
 Ti zvezda bil v umetnosti in znanji,
 Slovenstvu oče v dóbi si tedanjí!

Učitelj . . . Glas tvoj v cerkvi je in šoli
 K molitvi, k delu vabil duše verne;
 In bodisi, da živel ti kjerkoli,
 Oživljal v srcih vzore si stoterne;
 Razmučena si srca tešil boli,
 Lahkó duhove si krotil prešerne —
 Beseda večča, polna učenosti,
 Pomogla tvojcem mnogim do blagosti.

Voditelj . . . Trn na žitja potu bódi
 Do krvi nas, kar tebi se zgodilo,
 Vsekdar vesti nas glas in srca vódi,
 Četudi sreče solnce se prikriilo,
 K resnici vsákdo vedno bližje hódi,
 V resnici svoje vsak dóbi tešilo,
 Saj ona nas učí, da ti, voditelj,
 Nje prvih bil Slovenov si branitelj.

Stvaritelj ti književnosti tedanje,
 Zató i té, ki danes nas povzdiga;
 Pregnal tvoj genij v nas je dušno spanje,
 Saj njega moč nam kaže mnoga knjiga —
 Ti blažil glase naše, vlival vanje,
 Kar tvoje z vrednim pónosom podžiga,
 Kar pričá nam, da ród smo mi Sloveni,
 Ne kruti rod, a vender rod jekleni.

A prva prvih je vrlin vrlina,
 Da v duši pevska moč je tebi žila,
 Katere silo prvič domovina
 In nje miloto prvič je čutila.
 Le ptičja grla pela so jedina,
 Molčala je Slovenom pevska Vila,
 A prišel Ti iz nas si v našo sredo
 In v spev k besedi družil si besedo.

In od tedaj mi vemo: glas, ki mati
 Ob naši govorila ga zibeli,
 S katerimi njo začeli mi smo zvati,
 V katerem najprej svoje smo umeli,
 Glas, ki prostost se mu od nekaj kratí,
 Ki tožni rabijo ga in veseli:
 Kot božji dar Sloven ga naj spoštuje,
 Sramota nanj, kdor njega se sramuje!

Duh tvoj, Vodnik, zapústi dom prostrani,
 Svoj večni dom nebeske poezije,
 In on nas spremljaj, on pri nas ostani,
 Kakór bršlan, ki k skali se privije —
 Zdaj . . . Ognja tvoje muze žarki znani
 Budé nam srca, spev iz njih ti lije:
 Doklèr Sloveņu last bo zemlja zdrava,
 Med nami ne premine tvoja slava! —

B.

Prijateljem slovenskega učiteljstva!

Na občnem zboru dné 28. grudna p. l. ustanovilo se je „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. Namen društva je: zgraditi v Ljubljani poslopje za zavod, v katerem se bode skrbelo za učiteljske otroke in sirote v moralnem in gmotnem oziru. Zares, vzvišen in blag namen! Toda učiteljstvo slovensko je pri svojih bornih plačah preslabo, da bi si moglo samo brez ptuje pomoči zgraditi tak zavod. Pač pak upa in sme po vsej pravici nadejati se, da ga bode rodoljubno občinstvo slovensko pri tem toli blagem in potrebnem podjetji drage volje in izdatno gmotno podpiralo. Vsaj ga potovo ni društva národnega ali dobrodelnega, v katerem ne bi učiteljstvo slovensko z vsemi svojimi silami delovalo in ga tudi po skromnih svojih močéh gmotno podpiralo! Koliko deluje le v korist naše prepotrebne šolske družbe sv. Cirila in Metoda, v Čitalnicah in bralnih društvih, v ognjegasnih, kmetijskih i. dr. društvih!

S polnim zaupanjem obrača se torej podpisani odbor do vseh pravih prijateljev slovenskega učiteljstva z uljudno prošnjo, da ga pri njegovem podjetji kolikor mogoče gmotno podpirajo s tem: da pristopijo k društvu kot *a*) pokrovitelji (posameznik, društvo, občina) s 100 gld. v jednom — štirih letih, *b*) ustanovniki s 5 gld. vsako leto, *c*) podporniki s kakoršnim koli darilom.

Dal mili Bog društvu obilo blagih dobrotnikov in podpornikov.

Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta.

V Ljubljani, meseca svečana 1895.

Andrej Žumer,
predsednik.

Jakob Dimnik,
blagajnik.

Juraj Režek,
tajnik.

Národna vzgoja.*)

(Spisal Jos. Ciperle.)

17.

Dostikrat se nam očita, da smo se izobrazili Slovenci jedino le s pomočjo nemškega jezika. Vedno in vedno se nam ponavlja, kaj bi bilo iz nas, ako bi se ne bili učili nemščine po šolah. Ta jezik proslavlja se nam vedno kot jedino zveličaven, jedino zmožen, da si pridobi človek vso ono omiko in oliko, katere je potreben. Čudno je le to, da se n. pr. na Francoskem, Laškem ali celo na Ogrskem, ki je vendar čisto blizo našim krajem, ne sliši nič jednacega. Naj bi bil kdo tako predrzen, da bi trdil n. pr. na Ogrskem kaj tacega. Ne bi mu svetoval kaj tacega. Ogrri bi ga kruto zavrnil. Pa saj na celi zemlji je veljalo in velja tudi še dan danes načelo, da se dá človek omikati le na podlagi svojega materinega jezika; in le za nas Slovence veljale so vedno izjeme. Ali smo morda mi Slovenci tako visoka bitja, da se nam ni treba ozirati na tako navadna pravila? Ne, tega si pač ne domišljamo. Vsa čast nemškemu jeziku, in Slovenci smo gotovo zadnji, ki bi se upirali učenju nemškega jezika. Mi bi se učili tudi brez siljenja nemščine, kajti pri nas se uvažuje bolj kot kje drugje pregovor: Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš. Toda kar se tiče splošne omike, kojo smo si pridobili s pomočjo nemščine, tu smo pa preverjeni, da bi si je bili mnogo lože in z mnogo večim uspehom pridobili v naši materinščini, ako bi se nam bila dajala priložnost. Znano je nam namreč, da je veliko sicer dobrih glav zaostalo pri učenju samo zaradi tega, ker se niso mogli izraževati gladko v nemščini. To nam pač nima biti vse jedno. Nam je treba v vseh strokah še mnogo dobrih glav, in obžalovati moramo vsacega, ki se je pogubil.

18.

Da si pa kdo izmed Slovencev sem ter tje služi tudi svoj kruh med tujci, s tem ni dokaznega še nič, kajti nasprotno si ga služijo tudi premnogi tujci med Slovenci. A Slovenec službujoč na tujem ume in govori tudi tuji jezik; a tujcu na Slovenskem ne zdi se potrebno privaditi se našemu jeziku. Naj se nam ne govoriči, da je le v našo korist, ako se učimo n. pr. nemščine. Oj, vi ljubeznjivi naši prijatelji. Srčno bi vas hvalili, ako bi bilo vse to vaše besedičenje tako iskreno. Vprašamo, ali ste tudi v družih slučajih tako skrbni za našo korist? Ne, ne, kajti v premnazih slučajih kazali ste ravno nasprotno vedenje.

Tako se tudi z učenjem nemščine ne misli niti v sanjah nam kaj koristiti, ampak s tem gladi se jedino le pot tujcem v naše de-

*) Na str. 43. v 7. vrsti od spodaj beri namesto: „längs der Insel“ pravilno „längs der Isel“.

žele. Tudi brez tujega vpliva učili se bomo tujih jezikov; a skrbeli bomo vedno, da se izmikujemo le na podlagi svojega materinega jezika. Kot sredstvo v to bode nam naša narodna slovenska šola, kajti le v tej vidimo jedini uspeh. Jednako je tudi drugim narodom narodna šola neprecenljive vrednosti, tudi oni se potegujejo za njo, kjer je še nimajo; in mi se bomo tudi vedno in povsod, če je drugim prav ali ne.

Tako bode tudi odpravljeno ono očitiranje, da se Slovenci izmikujemo le s pomočjo nemškega jezika.

19.

A ravno Nemci imajo najmanj povoda, da se tako hvalijo s tem, da gre hvala le njihovemu vplivu, da se izmikujejo drugi narodi. Mogočen narod so bajè Nemci, a mogočni so le na videz. Vsak narod razcvita in vzdržuje se le z lastnimi močmi; a tega ni videti več pri sedanjih Nemcih. Nemški živelj opira se dan danes skoro v vseh slučajih na židovstvo; le s pomočjo njegove duševne in denarne sile še cvetè in se vzdržuje, a tudi zatira, kjer je le mogoče druge narodnosti. „Nemci — kakor piše Ernst Renan v svoji knjigi »La reforme intellectuelle et morale« — imajo še dosti dela sami s seboj, da postanejo tako fini, kakor so bili Francozi že v 17. in 18. stoletju; sladkavost, pokorščina, vdanost, na drugi strani pa sila značijo nemški značaj“. — Berolinski korespondent angleškega lista „Times“ spisal je pa knjigo, v koji pripoveduje, kaj je doživel na Nemškem, in tu najdemo jako pomenljiv stavek: „Nemške literature ni več, ampak obstoji samo še židovska literatura pisana v nemškem jeziku“.

To znači pač dovolj sedanji nemški narod, ki šteje nad petdeset milijonov ljudi, kojih vodi dan danes pol milijona židov. Tudi pri nas bi ne bil vpliv nemškega naroda nikdar tako velik, ako bi ga ne podpiral židovski kapital.

In mi Slovenci navezani smo le na se. Prvi hip zdi se to marsikomu jako žalostno; toda ni tako. Veseli bodimo še, da se moremo in moramo opirati le sami na sebe. Mnogi Nemci imeli bi neskončno radost, ako bi bil nemški narod navezan na samega sebe. Tudi ti vidijo in čutijo osramočenje svoje in nevarnost, ki preti nemški narodnosti od židovstva. Ali njih besede so glas upijočega v puščavi, kajti malo jih je, da bi se mogli upreti z uspehom. Naša narodnost in naša literatura zavzema tedaj više in plemenitejše stališče, nego nemška. Naše delovanje je slovensko, naša literatura je slovenska, med tem ko je nemška požidovljena ven in ven.

20.

Našim pradedom očitalo se je, in očita se rado še tudi dan danes sem ter tje Slovanom, da ne spoštujejo ženstva. Kakor je mnogo dru-

zega očitanja krivičnega, tako je tudi to. Ne vem sicer, od kod so posneli naši nasprotniki to; zgodovina nam kaže ravno nasprotno. Nikjer v Evropi ravno niso dospele ženske do tacih časti, kakor ravno pri Slovanih, kajti stavljali so jih po gostem na čelo zadruga ali vsega plemena, ter jih celo volili za kneginje. Pač Slovani niso umeli nikdar sladkati se nežnemu spolu v taki meri, kakor drugi narodje. Tako imenovanih „Minnesängerjev“ ni bilo nikdar med Slovani. Se vé takov nemški „Minnesänger“ opeval je lepoto in ljubeznjivost in Bog zna kaj še svoje krasotice le do svoje poroke ž njo. Po poroki se je to največ čisto predrugačilo. Po poroki namreč se pa tudi ta tako zvani „Minnesänger“ ni sramoval oklestiti sem ter tje svojo krasotico, opiraje se na neki stari nemški zakon, ki je dovoljeval tepsti žene in še celo prav občutljivo.

Slovan, kakor sem dejal, se res ni dobrikal ali sladkal ženstvu, ni nikdar povzdigoval ga tako visoko z besedo, kakor sem ter tje drugi narodje. Ali kruto ravnali tudi niso Slovani nikdar z ženstvom, celo milejši in blažejši so se veli proti temu spolu, nego oni narodi, ki so se odlikovali in se še odlikujejo po svojih sladkih besedah do ženstva. Od lepih besed odebelil še ni nobeden, in tudi ženska ne; v dejanji kazati ji spoštovanje, to je jedino, kar jo osreči in obraduje.

V istini kazal je pa tudi Slovan samo v dejanji spoštovanje svoje do ženskega spola. Ženska bila mu je to, za kar jo je vstvaril in odmenil stvarnik. Ona bila je Slovanu skrbna mati, vrla gospodinja in vzgojevalka otrôk. Po drugem ni povpraševal, družega hvala Bogu tudi ni cenil. Namen ženski je tak, da postane mati in gospodinja, in če ume prenašati krepko in vrlo bremena, ki ji nalagata ta dva stanova, potem se mora veseliti tega vsak človek, in srečen je oni narod, ki ima tako ženstvo. Kdor hoče pa iz ženske napraviti kaj več nego to, ta goljufa sebe, goljufa ženstvo in ovira pravi napredek ženstva in naroda.

21.

Slovanu nad vse priljubljeno je bilo družinsko življenje. Starih zarjavelih devic naši pradedje niso poznali. Ta prikazen javiti se je začela pri nas še le takrat, ko smo tudi mi po vzgledih družih narodov začeli obožavati ženstvo čez vso mero, ter premalo gledali na to, da se izvežba ženska v tem, kar bi jo sposobilo v to, da more prenašati vrlo ona bremena, koja ji naklada gospodinjstvo. Zato se pa slovanska ženska nikdar ni tako odtujila možu, kakor je bilo to videti pri družih narodih. Pri Slovanih bila sta mož in žena vedno v istini jedno bitje, kar je tudi prav.

Pred seboj imam knjigo: „Die persönliche Entwicklung des Menschen und die Civilisation“. Pisatelj dr. E. Reich piše v nji jako laskavo o slovanskih ženah. Naj sledé tu njegove besede v izvirniku:

„Innerhalb der slavischen Welt steht die Frau anatomisch und physiologisch dem Manne näher, als innerhalb der germanischen Welt. Diese Thatsache verursacht mancherlei Erscheinungen im Leben der slavischen Völker, im häuslichen ganz ebenso, wie im öffentlichen. Gewisse Eigenschaften des Gemüthes treten bei dem Manne im östlichen Evropa stärker hervor, als im mittleren und westlichen; auch die Unmittelbarkeit ist mehr oder weniger vorwiegend ausgebildet. Woselbst Weinen und Küssen bei dem Manne wahrgenommen wird, ist die Kluft, welche beide Geschlechter trennt, keine so tiefe; und woselbst Frauen männliche Fähigkeiten ausüben, stehen sie auch dem starken Geschlechte näher.

Die mindere Entfernung der beiden Geschlechter von einander, ganz besonders in Bezug auf Organisation des Gehirnes, Bau des Schädels und das Verhältniss des Kopfes zum ganzen Körper, bei den Slaven kommt auch zum Ausdruck durch die grössere Liebe der Männer zu der Nachkommenschaft und die in früheren Jahrhunderten beobachtete persönliche Auswahl in Bezug auf die Ehe. Hören wir, was in diesem letzteren Punkte Wilhelm Alexander von den alten Russen erzählt: Wenn die vorläufigen Bedingungen zwischen den Eltern des jungen Paares abgemacht waren, so wurde die Braut nackend ausgezogen und von alten Matronen sorgfältig untersucht; fanden selbe irgend einen körperlichen Fehler, so bemühten sie sich, ihn zu heilen, liess dieser aber keine Heilung zu, so zerschlug sich die Partie, und das Frauenzimmer wurde nicht allein als eine zur Zeugung untüchtige Person, sondern auch für unfähig angesehen, die Zuneigung des Mannes sich zu erhalten“.

To se čuje zopet vse drugače, nego ono zlobno predbacivanje, da je Slovanu ženska bitje niže vrste. — Vidimo pa tudi iz navedenega, da Slovana k ženski ni vlekla mesenost, ampak da je prevladala in še prevlada skrb za potomstvo, kar je prav za prav jedini namen združenja moškega spola z ženskim. (Dalje prih.)

Kako je risati zemljevid šolske občine.

Za navedenim učilom pride na vrsto risanje šolske občine. Predno se prične s tem delom, potrebno je šolsko občino popolnoma poznati, kar ni važno samo za risanje, ampak sploh za vsacega, ki se bavi z ljudsko šolskim poukom. Malokomu bode mogoče zemeljsko površje in njegove oblike spoznati popolnoma iz specialnih vojaških zemljevidov. Zaradi tega vzemi v prvo v roke n. pr. Reitzner, Situationszeichnen, ki stane samo nekaj krajcarjev, ali pa „Schlüssel zur Darstellung militärischer Aufnahmen“, kar ima tudi naša okrajna

učiteljska knjižnica. Še bolje pa bode, ako se prečita tudi „Reitzners Terrainlehre“. Tudi novejša izdaja Kozenovega atlanta ima prav dobro razpravo o čitanji zemljevidov. V teh navodih se nahaja vse, česar treba za razumljenje zemeljskega površja.

Ko si se temu priučil, kar pač ne stane mnogo časa in truda, prepotuj še špeciialno karto v roki, ali še bolje s karto 1:25.000, katere posamezni listi se naroče v c. kr. vojaškem geografičnem zavodu po 3 glđ. 10 kr. vso občino, ako pa je jako hribovita, vsaj precejšen del. To potovanje je toliko zabavno in zanimivo, da ti ne bode prav nič žal za čas, kateri si v to svrhu porabil. S tem dobiš veliko veselja do narave in naučil se bodeš razumevati posebne oblike gorovja. Na zemljevidu 1:25.000 je v gorskem terénu prav mnogo krivih črt, ki so na nekaterih krajih prav blizu jedna zraven druge, a na družih zopet bolj narazen. Te črte značijo višine plasti (Höhenschichten) od 20 do 20 *m*. Ako se te črte prepavzirajo in preneso na trd debel papir, ter posamezne te plasti izrežejo, dobi se iz tega slika dotičnega gorskega terena. Na ta način se izdeljujejo pridvižni zemljevidi „Reliefkarten“. O tem praktično več morda pri prihodnjem društvenem zborovanji. Homec je vam vsacemu znan. Na zemljevidu 1:25.000 viditi ga je, kakor kak madež. Nevešč v umevanji tega zemljevida, ne bode našel tu nič zanimivega, oblike tega priprostega hribca ne bode dobil iz raznih šraf. In vendar kako naravno se vidi dvignen ves terén iznad vasi Nožce in Homec, kar bode takoj jasno iz sledečega. Iz krivih črt 2, 3, 4, 5, 8, ki se nahajajo v podobi 3, ki znači Homec v meri 1:5000, izrezal sem iz trdega papirja 5 plasti, in sicer plast 2, 6·6 *mm*, plasti 3, 6, po 3·3 *mm* debeli in zadnjo plast 6, ki je za 14 *m* višja nego plast 8 in 4, 4·6 *mm* debelo. Za višino sem namreč vzel večjo mero, nego za širjavo in daljavo in sicer 1:3000, da se značaj hriba bolje spozna, kar pa seveda ni prav naravno, ker je pobočni kot (Böschungswinkel) prevelik. Zaradi tega pride na vsak *m* višine 0·33 *mm*. Te izrezane plasti ena na drugo položene, pritrjene na podlago zarisano črto 1 in potem s kitom zaravnane, predstavljajo nam Homec v manjši meri, kakor je resnično v naravi, abstrahujoč nekoliko preveliko višino.

Tudi prerez Homca nam kaže od jedne strani obliko teréna. Potegnimo v sliki pod. 3 jedno črto na katero stran koli hočemo n. pr. črto *p r*. K tej črti potegnemo vstričnico *p, r*, na katerej napravimo navpičnic *s, n*. Na teh naznačimo višine plasti po 6·6, oziroma 3·3 *mm* in potegnemo vstričnice *k, p, r*. — Ako projiciramo vstrično *k s, n*, točke 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 itd. in projekcije teh toček, t. j. 2' 3' 4' 5' 6' 7' 8' i. dr. zjedinito, dobimo prerez Homca od severa proti jugu v nameru črte *p r*, ali natančno konturo tega hribca, ako ga pogledamo od zapadne strani. — Prerez *u v* kaže Homec od vzhoda proti zahodu ali njegovo konturo z južne strani.

Das Ganze

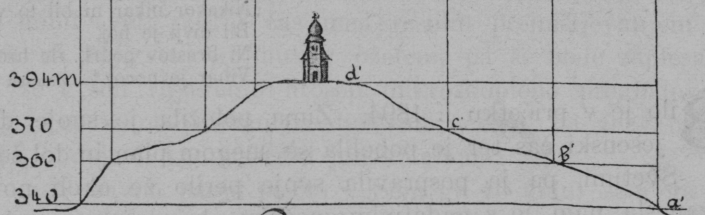
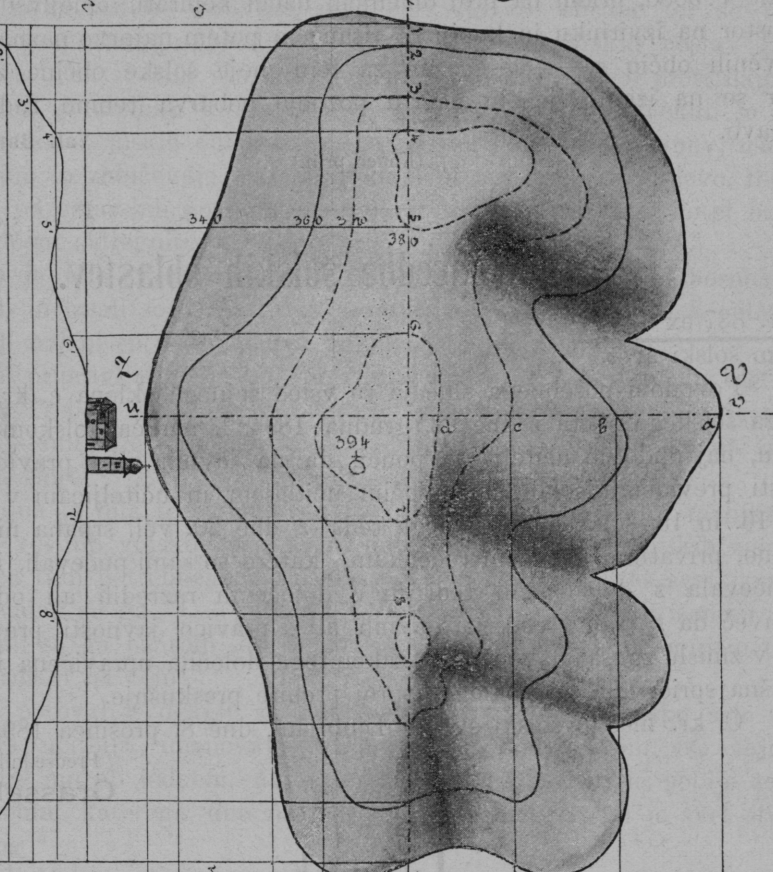
340
360
370
380
394m

1:5000

Das Terrain
340m
360m
370m
380m
394m

1:3000

340
360
370
380
394m

Prerex m

Kdor se tedaj na zemljevidu dobro izpozna, temu se takoj na prvi pogled pokaže značaj dotičnega gorovja. Po večji ali manji oddaljenosti številu plastinih črt in kakovosti šraf vé natančno, je li fiksirano gorovje nizko ali visoko, več ali manj nagnjeno.

Ko si tedaj prepotoval vsaj večji del šolske občine, določi velikost kopije po vojaškem zemljevidu 1:25.000, kakor tudi mere, bržkone 1:5000, prični na prej omenjeni način kopirati, omejevši popred prostor na izvorniku in kopiji. Z risancem potem najprvo naznači meje davčnih občin z — ... — ... in za tem meje šolske občine z — ... , kar se na izgotovljenem načrtu pozneje pobarva temno rudeče ali rujavo.

Val. Burnik.

(Konec prih.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

Št. 837/ex 1894.

m. šolski svet.

Povodom posebnega slučaja se vsled sejnega sklepa c. kr. mestnega šolskega sveta z dné 22. grudna 1894. l. naroča šolskemu vodstvu, naj ondotno učiteljstvo poučí, da na javnih ali s pravico javnosti previdenih šolah službujočim učiteljem in učiteljicam v zmislu §§ 16. in 19. šolskega in učnega reda z dné 20. vel. srpana ni dopuščeno, privatnim učencem (učenkam), katere so sami pučevali, izdajati spričevala z določenimi redi in o določenih razredih ali oddelkih, temveč da so samo vodstva javnih ali s pravico javnosti previdenih šol v zmislu zgoraj navedenega zakonitega določila upravičena izdajati takšna spričevala na podlagi poprej prebite preskušnje.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dné 8. prosinca 1895.

Predsednik .

Grasselli.

Listek.

Vojna iz l. 1894.

„Nikakor nikar ni bil to vihar
Bil divji je boj,
Ni hrastov podrl, »le hrošče vse« strl
Vihar je nocej.“ Zloraba **Gregorčiča.**

Bilo je v pričetku l. 1894. Zima položila je svoje delovanje na jesenski čas ter je pobelila sè snegom plan in dol še pred Vsemi Svetimi, pa je pospravila svoje perilo že okoli novega leta in prizanesla nam je z nadaljnim snežnim obsipanjem popolnoma. Stari ljudje pa — in ti kaj vedo! — ti pa so dejali, da to kar tako brez

nič nikakor ne more biti „Vojska bo, vojska!“ rekali so in zmajevali resno z glavami, kot bi ob enem odkimavali, da to nikakor ni mogoče v naših časih.

Pa res se je moralo nekaj pripravljati in kuhati, kajti po uradnicah je kar vse vrelo in pisalo se je brezštevilno odredb in ukazov, polnilo se je na stotine pól z najstrožjimi paragrafi, okrajni sluge pa so nedeljo za nedeljo ustavljali pred cerkvijo vse občane ter so jim sè sodnim glasom pripovedovali, da se jim s cesarskih postav „na znaje daje“, da se ima vse, kar leze in gre, podati v boj proti najpožrešnišemu sovražniku kmetijstva — — — proti kebru! Tekali so od županov do občinskih odbornikov, pa od teh zopet do županov, naročevaje jim in zabičevaje, naj ne gledajo ni na desno ni na levo, temveč naj po cesarskih postavah kaznujejo vsacega, ki bi se hotel boju neopravičeno odtegniti.

To je bilo zborovanj — to pretresovanj v občinskih zbornicah, in ruvali in lasali so se čestitljivi srenjski očetje, naj bi se li vstavil jeden ali naj bi se vstavila dva goldinarja v vojni bugdet!

Da, pripravljal se je boj, boj ljutejši kot se je kedaj bil s kletim Turkom. Trebalo se je upreti brezbrojnemu sovražniku, trebalo je pobiti — — milijarde rujavega hrošča! Napovedal se mu je boj na življenje in smrt!

Vojna je bila torej napovedana, vojni načrti izdelani, manjkalo je le še vestnih vojskovodij, ki bi imeli potrebnih poveljniških zmožnostij, pa tudi potrebnega časa. Tu pa je rešil učitelj ves svet iz zadrege: videli so ga — — vaškega učitelja, kako je držal križema roke in poznali so ga pa tudi, da se bode na migljeje sè svetim ognjem postavil armadi na čelo!

In potoval je dekret za dekretom tja v zadnje gorsko selo do slednjega učitelja, imenovavši ga najvišjim poveljnikom vse vojne, ukazovaje mu ob enem, do katerega dne naj polovi in pobije zadnjega kebra, katerega dne naj uljudno poroča: „Rešen je svet stisk in nadlog!“

Učitelj pa je hitel zabeleževati vojne ukaze, napravljaj si je podrobne vojne načrte in smehljaj se je zadovoljno — — — saj imel je zopet delo, in delo ohranja telo in dušo veselo.

Urno je minil sveti postni čas med resnim premišljevanjem in pripravljanjem za boj, vsaj ko bukev ozeleni, pa se bode zaplesalo. Radi tega so se v šoli rujavemu hrošču mikroskopično pregledovale jetra in obisti in so se ob enem navduševali učenci, da že v nekaj dneh pokažejo, bodejo li kedaj čvrsti junaki ali ne!

Dné 17. mal. travna pa je počilo. „Sem ga že vidu, sem ga že vidu!“ klical mi je deček nasproti, ko je komaj prestopil prag šolske sobe. „Kóga si videl?“ „Kebra“. „Res si ga že videl? Kje pa je bil?“

„Tam na Komovčkovej bukli, na glistji je sedu, pa prav per gmah je sedu“, pripovedoval mi je ves prestrašen. „Zakaj ga pa nisi seboj prinesel?“ „Ja, k sem se ga bav“. To je bil junak! Smejal sem se mu jaz in smejali so se mu vsi njegovi tovariši.

Vzel sem na-to iz omare popisano polo papirja (katero, — to je bilo vse jedno!), stopil sem na vzvišeni prostor k tabli, dvignil glavo in napravil najslavesnejši obraz pa dejal učencem:

„Ljubi otroci! Prišel je torej tisti dan. Slišali ste vsi, da je Roganov Francek že danes videl kebra, ki je mirno sedel na Komovčkovej bukvi. Sedel je danes še sam, jutri jih bode že več, čez nekaj dnij, pa jih bode mnogo, mnogo. Sedaj pa dobro pazite! Ker stoji tukaj-le na tem papirji zapisano, da moramo vse kebre poloviti in se sveta pospraviti, zato poslušajte, kaj vam pravim: Vsak mi mora prinesiti semkaj v šolo najmanj 1 l kebrov, živih ali mrtvih, drugače bode po šolskih postavah kaznovan! — Vsak pa, ki bode prinesel več kebrov, dobil bode za vsaka 2 l, za 1 kr. vrednostij, in sicer: pero, peresnik, svinčnik itd. Čem več kebrov, tem več blaga. Torej otroci, z lepa vam naročam in nobenega ne silim, toda če kebrov ne bo — — vas pa vse pozaprem!“

Uspeh teh diktatoričnih besedij bil je odločen! Prvi trenutek molk, takoj pa kihanje, šepetanje, prigovarjanje in prikimavanje, le deklice so bile nekam kislih obrazov.

„Bodete torej prinesli kebrov?“ „Bomo, bomo — — jest jih že bom, jest tud — — jest tud!“ In junaškega navdušenja in vojnega hrušča bi ne bilo konca, da nisem napravil z odločno besedo zopet miru.

Sedaj sem jim pa pojasnjeval vse vojne podrobnosti, razgrinjal vse strategijske tajnosti ter zabičeval jim, naj se kar najpogumніше podado v boj!

Od tega dné dalje pa se je bila bitva ob vsakem časi in ob vsakem vremenu, vršilo se je divje vrvenje na življenje in smrt pod slednjim drevesom in pri sleharnem grmu. Posamezne slike tega vojevanja vam podajem v nastopnih vrsticah.

Dolga vrsta otrok se bliža šoli. Poleg neizogibne torbe nosijo vsi še lonce in lončke, vrče in črbe in drugo glinasto posodo vseh oblik in vrst, lica jim pa žare, kot da jih je ravnokar Miklavž obdaril.

„No, kaj ste jih dobili kaj?“ „O ja, o ja, jest jih imam največ — — — jest jih imam tud največ — — — jest tud — — — jest tud!“ — „Že prav, bodete pa vsi največ plačila za nje dobili. Kakšni pa so? — — — živi ali mrtvi?“ „Moj so živi — — moj pa mrtli — — moj tud mrtli!“

Tako ti hite, vrte se in drenjanjo okoli tebe ter ti mole svoje posode pred nos, kakor da obsezajo iste najslastnejšo jed. Napraviš

red in pelješ mlade vojevnike tja v zadnji kot vrta pred kompostno gnojišče, ki ima biti tudi pokojišče v boji palih kebrov.

Ustaviš se in takoj obstane tudi vsa vrsta hrabrih bosopetnikov. Vzamež knjižico in svinčnik, da zabeležiš ime slednjega junaka ter začrtaš in ohraniš tako zgodovini slavna njegova dela. Treba je v ta namen samo prevdarjati, morebiti celo meriti, koliko drži slednja posoda, da vidiš, če se strinja faktična mera z isto, ki so ti jo povedali mladi junaki. Pa vse je prav in pošteno, vse obile mere, treba je le še pospraviti kebre. Mrtvi se lahko precej zagrebejo, in zato vzameš lopato v roko, odmečeš nekaj mešanca, v napravljeno jamo pa strešajo otroci dragoceno svoje blago. Na to pride nekaj prsti, pa zopet plast kebrov, zopet prst itd. dokler ne bode zagreben poslednji hrost in ne zavlada zopet nebeški mir po tem božjem svetu! **Fran Črnagoj.**

(Dalje prih.)

Književnost.

Izišla je 1. štev. „Jugoslavjanskega Glasnika in Stenografa“ z raznovrstno vsebino. Izenadil nas je ta list, kakor po svojej bogatej vsebini, tako tudi po svojej elegantnej obliki in finem tisku, ki dela čast Hribarjevi tiskarni, posebno pa so slike vse izvirne, jako lepo izdelane ter najčisteje tiskane. Pri vseh teh izbornih lastnostih je pa sploh ta list svoji vrsti, kakoršnega še dosedaj na slovanskem jugu ni bilo, ter se mora že prvi pogled vsakemu prikupiti, a zanimal bode posebno prijatelje južno-slavjanske vzajemnosti, ker je pisan v vseh štirih narečjih slavjanskega juga, in priobčuje vse važnejše vesti na kulturno-zgodovinskem polju iz Hrvatske, Bolgarske, Srbije in Slovenije; vsaka vest je pisana v onem jeziku, katerega plemena se v prvi vrsti tiče. Ilustracije so izdelane po izvirknih prof. Mrkvičke v Sofiji, prof. Angelova v Plovdivu, akad. slikarja Grilca v Ljubljani, a fotografije po proizvodih znanega spretnega amateur fotografa Srečka Magoliča v Celju, kateri je bil že odlikovan na nekotikih fotografskih razstavah; potem po fotografijah dvorskih fotografov Juvanića v Belemgradu in Karastojanova v Sofiji. A stenografični del je litografiran v Draždanih tako čisto in pravilno, da se more meriti s prvimi strokovnimi listi na svetu. Kakšna velika razlika je med prvimi petimi tečaji tega lista in sedanjim šestim. Tukaj se vidi napredek v stroki, a vidi se tudi, da uredništvo razpolaga z izdatnimi duševnimi in gmotnimi sredstvi, da doda listu tak obilen zadržaj in tako krasno obliko, pri vsem tem da je cena toliko nizka (2 gld. 50 kr. na celo leto). Urednik gosp. prof. A. Bezenšek je razpisal v prvi številki še posebno nagrado 400 kron za štiri najboljše kulturno-zgodovinske članke pisane v slovenskem, hrvaškem, srbskem in bolgarskem jeziku. Kakor smo zvedeli, prinese „Jugosl. Glasnik“ v prvem poletju kot prilogo še nekatere glasbene novosti našega slavnega umetnika Davorina Jenka. Tudi slike prvih umetnikov in umetnic, pisateljev in pisateljic na slavjanskem jugu bodo prišle na red. Krasna slika naše gledališne umetnice gdč. Nigrinove v vlogi Ofelije je že izdelana v Pragi ter pripravljena za 2 številko. Razne narodne nošnje iz slovanskega juga bodo videti v vsaki številki; sploh ga bodo krasile le izvirne slike vzete iz narodnega življenja Jugoslovanov. A tudi slike najlepših pokrajin in mest bode prinašal; v prihodnji številki pridejo slike iz postojinske jame, katere je pri električni razsvitljavi posnel postojinski fotograf Šeber, čegar fotografije so bile tudi odlikovane l. 1892. na Plovdivski razstavi. Tako bode list dostojen svojega imena „Jugoslavjanski Glasnik“.

Květy¹⁾ mladeže. Nakladem spolku „Dědictví Komenskeho“. Vycházejí²⁾ péčí³⁾ redakčního odboru „Děd. Kom.“ vždy⁴⁾ 1. a 15. dne v Každém⁵⁾ měsíci mimo⁶⁾ červenec⁷⁾ a srpen.⁸⁾ Předpláči se na ně celoročně 4 K; členove „Děd. Kom.“ 2 K 40 h. Za redakci odpovídá Jan. Dolenský. Tiskem F. Šimáčka v Praze.

Dosedaj je izšlo tega časopisa 10 števil t. j. 1. del 1. letnika. Češko slovstvo in časopisje je vsestransko razvito, vsaj izhaja nad 500 raznih časopisov in perijodičnih izdavanj ter se še nadalje razvija. V dokaz je ta list. Uže na straneah zanima Te: „Z paměti⁹⁾ českého kronikáře“, kjer razpravlja v prav lahkem in zanimivem slogu češko zgodovino. V boljše pojasnilo navedem vzgled: „15. září¹⁰⁾ 921. Od gradu Tetina, kakor z vetrom in stavo, lete kragulji v črno noč. To pa neso kragulji, to so morilci, izvržek človeštva, katere podi slaba vest, katerih stopinj ne more zemlja prenašati. V gradu Tetina pa leži mrtvo telo prvomučenice, dedinje in matere češkega naroda sv. Ludmile. Zaradi ljubezni in spoštovanja, s katero je češko ljudstvo obsipalo svojo sveto dobrodelnico, umrla je mučeniške smrti. Podle morilce je zadela zaslužena kazen in sè studom spominja se vsak Čeh tega podlega čina. Sv. Ludmila bode vedno blagoslavljala in varovala svoj národ, katerega je tako gorko ljubila, za katerega je živela do poslednjega diha. Za dobro in blagor svojega naroda, ako potreba, daruj tudi svoje živjenje!“

Časopis obsega: Pesni, pripovedke, bajke in pravljice; poučno branje; životopise: Evojice českých lidomilů. Alois a Louisa Olivovi. (Veletržec, izučno neštevilnih dobrot, naj omenim le glavnico pol milijona gld., kalere je založil za vzgojevanje revnih otrok.) Jos. Hlavka, c. kr. svetnik (20,000 za učne namene). Jos. Kořensky, učitelj, ředitelj městánske školy, potovalec okoli sveta, pisalec v kineški in arabski šoli v Květy. Glej i Popotnik št. 1. 1895.

Milaček naroda: Vaclav Beneš¹¹⁾ Třebizsky, duhovnik, pisatelj ljudskih in mladinskih spisov. -- Vojta Naprstek, (sin Ane Naprstkove, ustanoviteljice obrtnega muzeja v Pragi) je nadaljeval od starišev započeto delo in E. St. Vraz, je prepotoval uže vse dele sveta. Dalje voščilna pisma, pesmi z napevi, uganke, rebusi, šarady,¹²⁾ koničky.¹³⁾

Ko se uže po dosedaj naštetih tvarini razlikujejo. „Květy“ od drugih mladinskih časopisov, še nenavadnej so dopisi, kateri imajo namen uže češko mladino seznaniti s podnarečji in narečji slovanskimi. Bral si dosedaj pismo Hanaka, Hoda,¹⁴⁾ moravskega Slovena.¹⁵⁾ Srba in Slovenca (od bele Ljubljane). Pismo pisano je v materinem jeziku učenecem, torej ono od bele Ljubljane v slovenskem jeziku, le nekatere besede so tolnačene s českimi izrazi.

Ako še omenim, da ima list krasne in mnogovrstne slike, omenil sem površno vse. Uže po tej nedostatnej sliki uvidimo lepo uravnavo in tendenco lista. Delo se hvali samo, izrekel bi le še željo, naj bi se i naša mladina vsaj približno na ta način zabavala in poučevala!

Toman.

Naši dopisi.

Iz Begunj nad Cerknico. (V obrambo in v poduk.) „Učiteljski Tovariš“ je v številki 3. prinesel oceno I. zvezka „knjižnice za mladino“. Z vsebino obeh v knjižici se nahajajočih povestij je zadovoljen; le jezik mu ne ugaja. Dolžnost mi je torej, da se odzovem. Predno pa preidem k stvari, omeniti moram, da se potrudim, da bodem silno kratek. Ne bodem navajal po cele strani citatov iz najboljših naših pisateljev; ne bodem prepisaval celih paragrafov iz te ali one slovnice, nego se bodem le skliceval na dotična poglavja itd.

¹⁾ Cvet, ²⁾ izhaja, ³⁾ skrb, ⁴⁾ vedno, ⁵⁾ vsak, ⁶⁾ razven, ⁷⁾ mal. srpan, ⁸⁾ vel. srpan, ⁹⁾ spomin, ¹⁰⁾ kimovec, ¹¹⁾ Benedikt, ¹²⁾ besedna uganke, ¹³⁾ skakalnica, ¹⁴⁾ prebivalci na bavarski meji, ¹⁵⁾ Slovak.

Torej ad rem! Najprej mi g. ocenjevalec očita slovniške pogoške. (Pač mi ni treba posebe omenjati, da Dušan Mladinski sem jaz sam, kar je tudi razvidno iz ocene g. L.) Poglejmo!

1.) Jaz pišem dosledno „ljubezniv — ljubeznivo — ljubeznivost“, da-si je vsakemu učencu četrtega razreda znano, kako se imata pisati končnici „njiv“ in „ljiv“. Zdi se mi, da g. ocenjevalec jako malo čita. Ako bi čital, vedeti bi moral, da dan danes ne piše tako le Janko Leban ali Dušan Mladinski, nego tudi najboljši pisatelji naši. Koliko zgledov bi tu lahko navel, pa bodi si! Vendar vabim g. tovariša, da si v tem obziru malce ogleda 135. stran „Slovenske slovnice“ A. Janežiča, prirejene in predelane po dr. J. Šketu. Tam najde pojasnilo pri obrazilu — *iv*; med zgledi se nahaja tudi: ljubezen — *ljubezniv*.

2.) „Zdavnaj je že dognano“, piše g. ocenjevalec, da je edino prav „pouk“ in „poučen“, vendar pa piše on „poduk“ in „podučen“ — Da, da, g. ocenjevalec, to je res; vem pa tudi jaz, da je že naš Levstik pisal v svojem „Slovničku“, da sta ti besedi „zasukneni po nemškem jezici“. Toda priznati tudi morate, da se ti obliki nista udomačili, ni v pisavi, nikar še v govoru! Jaz vsaj še nisem slišal slovenskega kmeta, ki bi ju izgovarjal po Vaše! Zategadelj se ju jaz še zvesto držim ter sem takó drzen, da rabim ta preklicani „poduk“ celó danes v naslovu tega spisa!

3.) Nadalje mi očitata: „Samovoljno uriva samoglasnike v besede, v katerih ne smejo biti. On (Dušan Mladinski) piše — — — vedno se je držal „kiselo“ — — — „giberaltarske“ — „čemerena“! Izpušča na drugod samoglasnike, kjer bi jih ne smel n. pr. „možiclja, ladje, vrvice“ (mesto: „možicelja, ladije, vrvice.“)

Dobro, govorili ste Vi; zdaj ima besedo zločesti — Dušan Mladinski!

Torej bi se moralo pisati jedino le „kiselo“? Če Vam povem, da se v mojem rojstvenem kraju govori jedino le „kiselo“, vem, da me zavrnete: „Če pišeš za Primorce, pošiljaj svoje spise na Primorsko!“ Toda jaz Vam navajam tudi Kranjca, veljavnega Kranjca, ki se ne sramuje te oblike, in ta ni nihče večji in nihče manjši kakor naš — Stritar! Toda tu se, ubogi „Bücherwurm“, že moram zariti v njegove „Zbrane spise“, da Vam podam dotični zgled. Nahaja se na strani 324. III. zvezka: „... jaz ne morem videti kiselih obrazov...“

Kaj pa: „giberaltarsko“, „čemerena“!? To je že „grozno“; ne-li? Čudno, da gosp. kolegi-ocenjevalcu nista v oči bôdli besedi koj na drugi strani „Učit. Tovariša“. Tam se namreč (str. 55) čita: „Štajersko“, „Ogersko“! Grozno, grozno! Potolazite se, cenjeni gosp. ocenjevalec! Janežičevo slovnico v rokó, pa čitajte, kakó nas v tej reči podučujeta (zopet pogoške!) odlična strokovnjaka prof. Janežič in dr. Sket na strani 133. sub *b*! Torej: Oger — ogerski, Koper — koperski, Giberaltar — giberaltarski! Ste-li razumeli? Hvala Bogu!

Kaj pa „čemerena“? Jaz mislim, da Vam bode jasno, da ta pridevnik izhaja od samostalnika „čemer“; zato je (ta pridevnik) čisto pravilen. Zató tudi piše Hubad na str. 55. svojega slovarja: „čemer“, glej „čemer!“ Zato ima tudi Bartel v svojem slovarju (str. 691): „übellaunig“ „čemerena“. Ali Vam hočem dokazati, da rabijo to obliko tudi odlični pisatelji naši?

Vi se nadalje „pritožujete“, da „drugod izpuščam samoglasnike“. Pretresujta torej tiste „inkriminovane“ besede! „Možicelja“ ima po Vašem mnenju genitiv: „možicelja“, in ne (kakor jaz pišem) „možiclja“. Zahvalite Boga, da Levstik ne živi več, sicer bi Vas utegnil res „pisano“ pogledati. Uljudno prosim, poglejte kaj v tem obziru pišeta Janežič in Sket v svoji „Slovnici“ na str. 30 sub *d*! Kaj pa Levstik? On pravi v svoji nemški pisani slovnici, da je „vsekako bolje pisati rabelj — rablja, tempelj — templja“; dosledno torej tudi „možicelja — možiclja“. Genitiv možicelja“ je nemogoče.

Kaj je bolje: ladja — ladje, ali ladija — ladije, o tem se ne bodem pričal. Cigaretu rabi prva oblika; Hubadu druga. No, ta reč je pa res malenkostna. Kaj pa tista preklicana oblika „vrveca“. Ta je že vendar od sile! Ne strašite se je takó!

Prosim, pogledite, kaj pišeta Janežič in Sket na strani 138. svoje slovnice sub II.! A vrhu tega poglejmo, kaj piše naš Levstik na str. 136. v IV. zvezku svojih „Zbranih spisov“! Tu čitaš doslovno: „Le v tistih ženskih besedah, ki imajo na koncu soglasnico, naj se ne piše: „ica“, ampak „ca“, če nema „ica“ náglasa a „i“, n. pr. vrzel, vrzelca; stvar stvarca; žival, živalca; vrv, vrvca.

4.) „Slovníčno napačno je nadalje: „Gospa Skalarjeva je po izginolnem sinu . . .“ Kajpak, kajpak, g. kolega! A mislim, da mi pritrđite, da takó sploh živ krst ne govori, pač pa da je jedino pravilna oblika: „izginolem“. Tisti „n“ je torej tu le „tiskarski spaček“. Sploh obžalujem — to priznam rad sam — da se je vrnilo v I. zv. „Knj. za mladino“ toliko tiskarskih pogrěškov!“

Nadalje štejete k slovníčnim pogrěškom „hišo očetno“.

O tej obliki je vredno, da izpregovorim nekaj besed!

Že naš čestiti starina Boštjan Krelj, „sodelavec Trubarjev“, pisal je „očetin a skrb“. In odličén slovenski filolog — katerega, vem, da spoštuje tudi g. L. sam — pripomni k temu: „Das Wort „očetin“ hatte noch das Gefühl der weibl. Form in sich und daher das Adj. auf in, a. o; es kommt noch in ganz Krain vor.“ Tudi Prešeren je rabil to obliko:

„Bilé so v strahu, da boš ti, da zale
Slovenke, nemški govorit' umetne,
Jih boste, ker s Parnasa so očetne
Dežele, morebiti zanič'vale“.

(str. 164. Pismi Fr. Preširna, izdala Jurčič in Stritar.)

Kajpada — to priznam tudi naravnost sam — nahaja se v mojih zgledih v „Knjižnici za mladino“ tiskarsk pogrěšek, ali morda tudi lapsus calami, da se glasi „očetno“, namesto „očetino“.

Da bi bil stavek, „maša je pri koncu“ germanizem (čudno, da g. L. ni pisal: „grmanizem“!), dvomim. Saj sem slišal takó govoriti že trdega kmeta, ki o kakem drugem jeziku ni imel pojma.

Janko Leban.

(Konec prih.)

Iz logaškega okraja. (Konferencijska.) (Dalje.) Ti troški se bodo takole pokrili: 167 izvodov za naročnike po 6 gld. 1002 gld., blagajnica sl. c. kr. okr. šolsk. sveta 200 gld., dospevki veleslavne kranjske hranilnice 100 gld., dospevki visokega deželnega odbora 100 gld. Nadejati pa se je, da bode priskočila veleslavna kranjska hranilnica z zdatnejšim prispevkom, pa tudi visoki deželni odbor bode tako važno podjetje sigurno podpiral. Sploh pa se bode ravnalo tako, da ako se dobi od drugih strani podpora, razbremeni se knjižnični odbor.

Cena zemljevidu je bila sprva določena na 5 gld. 30 kr., a se je zvišala na 6 gld., kar pa nam naročnikov najbrže ne bode odvrčalo, da le jedenkrat vidijo zemljevid.

Zemljevid je torej zagotovljen, pa tudi zemljepis že zgotovljen ter poslan na ogled, da se imena popravijo. Mnogo imen je bilo jako popačenih, tako, da je bilo neobhodno potrebno korekture, a po popravljenih polah se bode zemljevid tiskal. Pri popravljanji imen naj sodelujejo nadučitelji pa tudi drugi učitelji in šolniki, vsak po svojej zmožnosti.

Pri popravljanji imen naj se ravna tako-le:

1. Naj se gleda na to, da so imena pravilno pisana;
2. da se napačno pisana popravijo;
3. da se nekatera imena, ki niso kaj važna, izpuste, n. pr. posamezno stoječe hiše

(Weiler) i. e.;

4. Nekatera imena pa, ki so v zemljevidu spuščena, naj se vpišejo.

Pri popravljanji naj se pazi, kako so pisana imena gorá, vodá in vasi.

Ker bode zemljevid skupen za logaški in postojinski okraj, sodelovali bodo tudi Postojinčani pri popravljanji. Omeniti je še, da bi bili troški za zemljevid brez posto-

jinskega okraja nižji in ugodnejši, a zemljevid ne bi bil tako popoln, ne tako lep in na prvi pogled bi se na njem nekaj bistvenega pogrešalo.

Končno odredi gospod predsednik, da se zopet voli odsek za prirejanje zemljevida. Nadučitelj g. Kaspar Gasperin stavi predlog, da naj ostane v to svrho odsek voljen lanskega leta, kar se jednoglasno sprejme.

Gospod Zupančič zatrjuje, da hoče tudi pri tem podjetji z veseljem sodelovati.

Gospod V. Ribnikar: Logatec bode dobil zemljevid, ki bode ponos učiteljev tega okraja. A pri tem podjetji ima neprecenljive zasluge naš blagi gospod nadzornik, torej, dragi tovariši, zakličimo mu z dna hvaležnega srca: Živio! Vsi: Živio! živio! živio!

Gospod profesor se za to ovacijo zahvali.

Zdaj pride na vrsto VII. točka dnevnega reda;

Poročilo knjižničnega odbora za leto 1893/4 in nasveti o nakupovanji knjig za leto 1894/5.

V prihodnje bode strogo paziti, da se poštnine prosto pošiljajo le pedagogično šolske stvari, tako, da odpade vse, kar ni v tem smislu pisanega ali tiskanega.

Nadučitelj g. Kaspar Gasperin si sprosi besede in povdarja, da v učiteljski knjižnici ni nikakor kaj tacega, kar bi ne spadalo v kakem obziru na to polje, kar bi ne spadalo v šolo. Ali naj n. pr. knjižničar pošiljatev loči v dva zavitka, jednega v katerem so knjige vzgojevalne vsebine, a drugega v katerem se obravnava beletristika?

Prosi naj se toraj visoka c. kr. oblastva, da je vse, kar se pošilja od knjižničnega odbora potom šolskih vodstev poštnine prosto. A gospod profesor Zupančič je te misli, da bi bila taka prošnja brezuspešna, ker je na merodajnem mestu stvar že določena.

(Dalje prih.)

Iz novomeškega okraja. (Konferencija.) Lanska naša učiteljska konferencija bila je 22. vel. srpana v prostorih dekliške šole v Novem mestu. Poleg navadnih točk bili sta na dnevnem redu tudi: „Računski pouk v ljudski šoli (I. in II. računica) na podlagi Lavtarjevih navodil in z vporabo njegovega računskega stroja“. (Por. gosp. Jos. Schmoranzer, učitelj v Žužemberku,) in „Ali doseže ljudska šola smoter v branju in če ne, kaj je temu vzrok in kako bi se nedostaki odpravili?“ (Por. g. Jan. Kutnar, učitelj v Žužemberku.)

Ker je bila letos tudi volitev dveh zastopnikov v okrajni šolski svet, zatorej so bili povabljeni in tudi prišli k skupščini učitelji nemških šol tega okraja. Tako smo bili razun treh odpuščenih vsi drugi prisotni.

Ob 10. uri otvori skupščino c. kr. okrajni šolski nazornik blag. g. A. Senekovič ravnatelj višje gimnazije v Ljubljani, srčno pozdravljajoč vse dôšle, na kar preide k prvi točki dnevnega reda.

Po nasvetu učitelja Zavrla sta izvoljena zapisnikarjema z vsklikom gđč. M. Vašič iz Mirne peči in g. F. Dular iz Vavte Vasi. Na to poroča g. nadzornik o svojih opazovanjih pri nadzorovanju. V občé — pravi — se je šolstvo zboljšalo, bilo je nekaj napredka, a vendar je še veliko nedostatnosti. Ker je pa že večkrat jih omenjal pri konferencah, kakor učiteljem vsakemu posebej, zatorej bode le o glavnih rečeh in hibah govoril. Zato omenja najprvo spremembe pri šolah, pri učiteljskem osebju, prestave učiteljev; nadalje tudi, da dveh gg. tovarišev že delj časa ni bilo med nami zaradi bolezní in tudi zaradi nadaljne izobrazbe, kakor tudi to, da nam je kruta smrt s svojo koščeno roko pokosila dve čili in izborni moči, namreč g. Antona Vrančiča iz Zagradca in gosp. o. Florentina Hrovata, voditelja deške šole v Novem mestu. V znak sožalja, — katero se je zaznamovalo tudi v zapisniku — se vzdignejo prisotni s sedežev.

Potem nam omenja g. predsednik ovire, katere so se stavile šolam, to so bolezni učiteljev in šolskih otrok. Spominja nas važnejših ukazov, kakor o novih tiskovinah, katere je treba na vseh šolah rabiti; o priporočilu učila „Glavne oblike zemeljskega površja“; pouk o izpustnicah, kateri govori, da se dá izpustnica le tjestim šolarjem, kateri

so izvršili vso svojo šolsko dobo, tedaj tudi ponavljalno šolo in to je s 14. letom. Če kdo izpustnico zgubi in zahteva drugo, se mora ta vselej kolekovati z 1 goldinarskim kolekom, čez pa zapisati „duplicat“. Za nas važnejši ukaz je tudi o podrobnem učnem načrtu v realijah, po katerem se bo treba ravnati začetkom novega šolskega leta. — Iz statističnih podatkov posnamen sledeče: Na vseh slovenskih šolah tega okraja je bilo letos za šolo godnih 6411 otrok, to je 3262 dečkov in 3149 deklic. Obiskovalo je javne ljudske šole 2620 dečkov in 2420 deklic, skupaj 5040 šolarjev; privatne ljudske šole 385 otrok, namreč 150 dečkov in 235 deklic, višje šole je obiskovalo ali pa doma podučevanih bilo 46, in sicer 38 dečkov in 8 deklic. Duševno ali telesno pohabljenih je bilo 52, to je 24 dečkov, in 28 deklic. V 7. in 8. letu za to leto šole oproščenih je bilo 233 dečkov in 188 deklic, skupaj 421 otrok. Tudi zaradi pomanjkanja prostora je bilo 94 otrok brez poduka in sicer 43 dečkov in 51 deklic. Zaradi prevelike oddaljenosti je ostalo brez poduka 123 dečkov in 184 deklic. Zbok zanikarnosti ni pohajalo šolo 63 otrok, namreč 31 dečkov in 32 deklic. — Ako število zadnjih treh vrst neobiskajočih otrok šostejeemo, dobimo okroglo število 450, kar je še zmerom veliko sosebno v procentih. (Dalje prih.) V. Z.

Društveni vestnik.

Iz Ljubljane. Odbor vdovskega učiteljskega društva je v svoji zadnji seji dné 10. prosinca 1895 sprejel med svoje člane gg.: Avgusta Arzelina, učitelja v Ljubnem, Frančiška Gregorača, učitelja v Metliki in Alojzija Kecelja, učitelja v Ljubljani.

Med drugim je sklenil, da hoče v prihodnje strogo postopati po društvenih pravilih glede vplačevanja letnine, pristopnine in glede zaostankov na dolgovi. Kdor ne bode v določenem času zadostil društvenim predpisom, smatral se bode molče izstopivšim in njegova obitelj bode zgubila vse pravice do pokojnine oziroma odgojnine.

Letnino je plačati vselej do konca prosinca, zadnji čas pa do konec mal. travna vsakega leta. Kdor letnine ne zmore naenkrat, sme jo plačevati tudi v obrokih, vendar tako, da je ista vsaj do konca mal. travna popolnoma poravnana. Društveno leto se bode v prihodnje pričevalo z novim letom, a ne več z mesecem kimovcem, kakor je bilo dosedaj običajno.

Tudi glede izplačevanja pokojnin in odgojnin vdovam in sirotam so se določili 4 izplačevalni obroki in sicer tako, da bodo vse vdove in sirote dobivale istočasno pokojnino in odgojmino. Izplačevalo se bode dné 1. prosinca, 1. mal. travna, 1. mal. srpana in 1. vinotoka. Konečno je odbor soglasno sklenil pozvati prihodnji občni zbor, da pristopi vdovsko učiteljsko društvo kot pokrovitelj k učiteljskemu konviktu z deležem 100 gld. ali 200 K.

Tajnik C.

Vestnik.

Najvišje odlikovanje. Cesar je podelil vladnemu svétniku in okrajnemu glavarju ter predsedniku okrajnega šolskega svéta Ivanu Mahkotu o priliki njegovega umirovljenja red železne krone III. vrste.

Osobne vesti. Gdč. Frančiška Wruss, učiteljica pri D. M. v Polji, je dobila zaradi bolezní dopust; nadomestuje jo vpokojeni učitelj g. Anton Jereb. Gosp. Aleksander Lunaček, nadučitelj na Trebelnem, ima zaradi bolezní daljši dopust; nadomešča ga pomožni učitelj gospod Anton Šinkovec. Imenovani so bili: Pomožni učitelj na jednorazrednici v Gotnici Matija Petschauer učiteljem in voditeljem istotam; učitelj Ivan Perko v Dolah, učiteljem in voditeljem jednorazrednice v Zagradcu; uč-

teljica Bibijana Bisail v Hrenovicah za tretje učiteljsko mesto v Trnovem pri Il. Bistrici; učiteljica Pavla Götzel v Dolu za tretje učiteljsko mesto v Velikih Laščah. Definitivno imenovani so bili na dosedanjih začasnih službenih mestih: Učitelj Ivan Šemrl za drugo učiteljsko mesto v Št. Vidu pri Cerknici; učiteljica Berta Terčelj za drugo učiteljsko mesto v Oblokah; učitelj Ferdo Juvanc za peto učiteljsko mesto v Cerknici; učitelj Andrej Cvar za drugo učiteljsko mesto v Loškem Potoku in učitelj Fran Jaklič za drugo učiteljsko mesto v Dobrem Polju.

Ljudski šoli v Polhovem Gradcu in v Kočevski Reki se razširita na dva razreda.

Zavetišče za učiteljske pripravnike namerava ustanoviti č. g. prof. A. Kržič v Ljubljani. Dal mu Bog mnogo dobrotnikov!

Peti „večer“ „Slovenskega učiteljskega društva“ bode dne 6. sušca. Predavala bodeta gg. A. Zumer in E. Gangl.

Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani sta plačala letnino po 2 K za tekoče leto gg. Janez Jarm, učitelj v Ambrusu in Andrej Zumer, nadučitelj i. dr. v Ljubljani. — Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je darovalo 140 K kot čisti prebitok veselice z dne 6. prosinca. Naj bi tudi po deželi sl. okrajna učiteljska društva prirejala tombole in veselice v ta namen. „Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača“.

Hrvatski učitelji imajo za učiteljski konvikt nabranih 2274 gld. 8 kr.

Uredništvo Ljubljanskega Zvona je prevzel g. prof. Viktor Bežek.

Iz Dobrnica. „Učiteljsko društvo za novomeški okraj“ ima dne 25. svečana t. l. ob 10^{1/2} uri predpoludne svoje zborovanje v Novem Mestu. Vspored: I. Društvene zadeve. II. O Jungejevi metodi, predava g. J. Schmorancer. III. Določitev časa in programa k postavljanju dveh nagrobnih spomenikov. IV. Slučajnosti. — Da bi bila udeležba prav mnogoštevilna, in da bi vsaj onih ob železnici službujočih udov nikdo ne manjkal, iskreno želi odbor.

Šolstvo. V šolskem letu 1893/94. so se v srednjem šolstvu zvršile v Avstriji nastopne spremembe. Dva zavoda, med njimi gimnazija v Kranji, sta se ustanovila na novo; štirje komunalni zavodi so prešli v državno upravo; jeden državni in jeden deželni zavod sta se preosnovala; osem gimnazij, med njimi gimnazija v Pulji, štiri realne gimnazije in pet realk se je pa razširilo.

O starosti sedanjih evropskih vladarjev. Poleg papeža Leva XIII., kteremu je že 84 let, je sedaj v Evropi najstarejši vladar, nadvojvoda Luksenburški, kteri se je porodil 24. julija l. 1817. in kteri je sedaj 76 let star. Leto mlajša sta kralj danski in nadvojvoda Sachsen-Weimar. 74 let stara sta britanska kraljica in nadvojvoda Meklenburg-Strelitz. Tem čez 70 let starim vladarjem jih sledi 11, kteri so čez 60 let stari, potem pridejo 5 čez 50; potem 11, kteri se nahajajo med 40. in 50. letom svojega življenja, 2 med 30. in 40., in dvanajst med 20. in 30. Trije mlajši vladarji so: 17 letni kralj srbski Aleksander, 13 letna nizozemska kraljica in 7^{1/2} letni španski kralj Alfonz XIII. Izmed teh je pričela vladati najprvo britanska kraljica in sicer že 20. junija l. 1837, torej vlada že 56^{1/2} let. Potem pride naš presvetli cesar, kateri vlada že 47 let.

Kaj se da vse narediti iz človeka? Prirodoznanski muzej v Vašingtonu kaže, da so iz človeka 154 funtov težkega napravili in v steklenice spravili sledeče reči: v veliki steklenici je 96 funtov vode, v drugi stekleni pušici je 3 funte kemično čiste beljakovine, nadalje je deset funtov težka ploča lima, v jedni steklenici je 34 in pol funta očiščene tolsče in iz kosti so naredili 8 in pol funtov fosfornokislega apna in funt oglenčevo kislega apna. Sladorja, škroba, florkalei in kuhinjske soli dobili so po 1 funt iz mrliča. Druge v tem muzeji so pa razstavljene kemične sestavine, iz katerih je človek.

Pivo je doslej veljalo kot jkodo zdrava in cenena pijača. A neki zdravnik je dokazal, da tudi pivo v marsičem škoduje, ker ima preveč vode v sebi. To pa prebavljanje spravi v nered in mnogokrat prestrastni pivopivec dobe vodenico, pútko ali kako drugo enako bolezen, ker se kri preveč zgosti in to slabo vpliva na srce. A tudi ceneno pivo tako zelo, kakor se sodi. Kdor kupi za isto svoto kruha, za katero si je hotel omisliti pivo, dobi va-se osemkrat toliko redilnih snovij nego s pivom.

Največja knjiga na svetu. Vlada severoameriških zjedinjenih držav izdaje že 22 let „Zgodovino secijske vojne“ („The War of Rebellion“). Ta zgodovina ima 120 zvezkov v osmimi in jih je do zdaj izšlo 89. Vsak zvezek je debel 7^{1/2} centimetra, ima 1000 strani ter velja vlado 2000 dolarjev. Celo delo bode imela 120.000 strani in bode veljalo gotovo dva milijona goldinarjev. Tiskalo se bode 11.000 izvodov in velja jeden izvod 3000 gld. Delo je namenjeno arhivom in knjižnicam.

Zahvala. Odbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ je prejel od odbora Slovenskega učiteljskega društva **140 K** kot prebitek veselice, prirejene dne 6. svečana t. l. na korist konvikta. Da se je veselica tako izvrstno obnesla, gré zahvala in zasluga veselničnemu odseku, v katerem so bili gg.: J. Krulec, predsednik; gđ. V. Franko, podpredsednica; E. Gangl, tajnik; M. Josin, blagajnik; gđeni E. Gusl, M. Wessner in g. A. Kleč, odborniki. Pri prodaji tablic za tombolo sta se razven že imenovanih gospic odlikovale tudi gospici Borovsky in Zemme. Bodi imenom „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ izrečena na tem mestu vsem pristrčna zahvala. Živel veselični odsek! Živele naše marljive kolegince!

Zahvala. Gospod Ivan Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem, daroval je za knjižnico tukajšnje šole 1 eksemplar knjige „Krško in Krčani“, za koji dar se imenovanemu gospodu najsrčneje zahvaljuje
šolsko vodstvo v Postojini, dne 31. prosinca 1895.

Janez Thuma.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 80

o. e. sv. Na dvorazrednici v Dolu je drugo učiteljsko mesto z letno plačo IV. vrste in eno sobo kot stanovanje stalno ali začasno popolniti.

Prošnje so do dne 25. svečana t. l. tukaj vložiti.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku dne 1. svečana 1895.

Št. 122

o. š. sv. Na dvorazrednici v Hrenovicah blizo Postojine, je popolniti stalno ali začasno izpraznjeno drugo učno mesto z dohodki IV. plačilnega razreda in s prostim stanovanjem.

Dotične prošnje naj se semkaj predpisanim potom predlože do dne 21. svečana 1895.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini, dne 1. svečana 1895.

Št. 84

o. š. sv. Na jednorazrednici v Dolah se razpisuje v stalno, oziroma začasno nameščenje služba učitelja s prijemki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Obrok za prošnje do 25. svečana t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dne 2. svečana 1895.

Čast. naročnikom „Učiteljskega Tovariša“.

Za naročnike „Uč. Tov.“ sem tudi letos priredil originalne platnice z zlatim tiskom na prednji strani in po hrbtu po načinu, kakor so v navadi platnice pri zakonskih zbirkah. V nadi, da dobm dosti naročnikov, postavil sem ceno samo na **30 kr.** (po pošti 40 kr.) Za obilo naročbo se priporoča

Ivan Bonač, knjigovez

Ljubljana, Šelenburgove ulice šte. 6.

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¼ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.